

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نياشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهيم

بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهيم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

استاد محمد اسحاق برکت

ویرجینیا - اضلاع متحده امریکا

۲۷ سپتمبر ۲۰۱۰

بیانید پښتو بیاموزیم

گړنۍ پښتو او لغتونه

(محواره و لغات پښتو)

د پښتو ۲۱ لوست

(درس ۲۱ پښتو)

تأثیر حروف علت بر "اسم ، فعل ، صفت و عدد"
فکر تشریح این مبحث وقتی به سر زد که متوجه سطری از درس گذشته شدم. آنجا تأثیر حرف علت (د) بر اسم (سری) بدون مراعات دستور زبان استعمال شده بود. لذا ناگزیرشدم درین مورد تا اندازه ای به تفصیل صحبت کنم.

در مورد تأثیر حروف علت بر اسم ، فعل ، صفت و عدد تا حال کدام اثری دیده نشده و یا ممکن است که بوده و این کمین به آن دسترس نداشته و از نظرش پنهان مانده است. بهر وجه.

جمله درس ۲۰ محواره پښتو(در درس گذشته) چنین است:

- هغه څه چې نن زموږ په هېواد کې کېږي (تېرېږي) د سړو کار نه دی.

اگرچه در محواره ها و حتی نوشته های کثیری از هموطنانم به عین صورت بدون آنکه به کنه و عمق موضوع توجه شده باشد، بوفرت استعمال میشود و منم اینبار بدون فکر بصورت ارتجال آنچه بزبان آمد روی کاغذ ریختم. خوانندگان و علاقه مندان جلیل القدر یقین کنند که برای تهیه و تدوین هر درس پښتو، زیاد تر وقتی بحث گرامر در میان باشد ، روزها بفکر فرو میروم و میکوشم هرچه را که فقط و فقط زاده فکر و اندیشه این خادم است و مأخوذ یا متأثر از هیچ منبع یا مأخذ دستوری و غیر دستوری نیست، تقدیم شما نمایم. آنچه مرا بیشتر بدان وامیدارد، تشویقهای شما و از خصوصاً جناب دانشمند و ادیب و دوست گرامیم دیپلوم انجنیر معروفی است که بزبان پښتو علاقه خاص دارند، میباشد و بس.

برمیگردیم به اصل مطلب ، مطابق دستور زبان صحیح و درست جمله بالا چنین است:

- هغه څه چې نن زموږ په هېواد کې کېږي (تېرېږي) د سړو کار نه دی.

همانگونه که بارها گفته آمده ایم : حروف علت (د ، په ، لیه و پُر) در زبان پښتو وقتی در اول اسم ، فعل ، صفت و عدد جا میگیرند قسمت اخیر آنها را متأثر میسازند و یا حرفی آنجا اضافه میشود.

حروف علت در پښتو (ربط ، اضافت ، تأکید و...) بر اسم ، فعل ، صفت و عدد یکسان مؤثر نیستند تا با آنها شبلونگونه بدون در نظر داشت جنس و تعداد معامله کرد.

بنابراین آنها را در ذیل به گروپهای جدا تقسیم و تشریح میکنیم:

۱ - تأثیر حروف علت بر نامهای مفرد مذکر:

نامهای مذکر در پښتو علامت مخصوص تشخیصی ندارند از آن میان صرف نامهای مذکری که به (ی ملبئه) ختم میشوند و حرف ماقبل آنها مفتوح بوده و هیچ حرکت دیگر را نمیپذیرد. از انجمله اینها در ذیل اسم مفرد مذکرند:

- سَرِي ، وَرِي (بره) ، خَتکي (خربوزه) ، پسر لِي ، دوبي ، مني ، ژمي ، کلي (قریه) و تعداد بیشماري ازین قماش.

وقتی یکی از حروف علت پیش ازین نامها آورده میشود (ی) به (ي معروف) عوض میشود:

- سَرِي - سَرِي ، سلیمانشاه دومره خبري کوي چي د سَرِي خورپري.

- وَرِي - وَرِي ، د وَرِي رنگ توردی خو د مپري شيدې سپيني دي.

- خَتکي - خَتکي ، ليه ختکي نه په خبرو هندوانه نه جوړپري.

- په پسرلي کي هوا دبره بڼه او په ژمي کي دبره سره وي.

حروف علت بر دیگر نامهای مفرد مذکر مثلاً:

- کور ، دپوال ، قلم ، کاغذ ، رنگ ، گل ، چمن ، چنار وغيره

بی اثر بوده بحال اصلی شان میمانند:

کوردی له ورايه معلومپري

د دپوال سر باندې يي گلان کرلي دینه

- د قلم زور خو هغه چاته معلومپري چي له دندې يي را وپرزوي.

نور بيا

تربل پښتو لوست پوري مو په بښونکي خدای سپارم ، الله مو مل اوسه!!